

Obsah

Jméno Izrael	5
První historická zmínka	6
Starověká pevnost Masada	6
Sionismus a britský mandát.....	7
Britský mandát Palestina (1920).....	8
Židovská imigrace pokračovala.....	8
Vzestup nacismu	9
I když palestinští.....	9
Vyhlášení nezávislosti a první roky	10
Plán OSN na rozdělení Palestiny	10
David Ben Gurion čte Deklaraci	10
Počátkem následující	11
V červnu 2008 se za egyptského.....	11
raketových	12
odmítl.[101]	12
[editovat]	12

Jméno Izrael

Chyba! Nenalezen zdroj odkazů. již přes 3000 let v běžném i náboženském užití označuje jak židovský národ, tak zemi izraelskou. Podle Bible byl takto pojmenován Jákob po zápase s Bohem.[14] Biblický národ patriarchy Jákoba pak vešel ve známost jako „synové Izraele“ nebo Izraelité.

O významu jména existuje několik teorií: jedna tvrdí, že základem jména je sloveso s–r–r (také š–r–r, s významem „vládnout, být silný, mít nadvládu“), a proto je význam jména „Bůh vládne, Bůh soudí“,[15] zatímco jiná vykládá jméno jako „kníže Boží“ nebo „Bůh zápasí/bojuje“.

První historická zmínka

o Izraeli pochází z Merneptahovy stély ze starověkého Egypta, která se datuje do 13. století př. n. l.,[16] ačkoliv odborníci se liší v názoru, zda odkazuje k židovskému národu nebo k Palestině. Moderní stát se nazývá Stát Izrael (Medinat Jisra'el), ostatní návrhy jako např. Erec Jisra'el (Země Izraelská), Sijón a Judea byly odmítnuty.[17] V prvních týdnech nezávislosti oznámil ministr zahraničí Moše Šaret[18] rozhodnutí vlády, podle něhož se občané nového státu budou nazývat Izraelci.

[editovat]

Dějiny

Hlavní článek: Dějiny Izraele

[editovat]

Starověké a středověké osídlení

Podrobnější informace naleznete v článku Starověké dějiny Židů.

Starověká pevnost Masada

Území dnešního Izraele bylo obýváno již v paleolitu, avšak teprve v neolitu začala být budována trvalá sídla. Za nejstarší město je považováno Jericho, které vzniklo okolo roku 8000 př. n. l.[19] Až do 10. století vznikaly na tomto území pouze městské státy, které byly pod vlivem některé tehdejší velmoci. Prvním suverénním státem bylo až izraelské království (cca 931–722 př. n. l.).[20]

Země izraelská byla podle Tóry Hospodinem přislíbena Abrahámovi a darována jeho potomkům jako Země zaslíbená,[21][22] je proto věřícími židy (a po nich i křesťany) považována za Svatou zemi, ve které se nachází nejsvětější místa judaismu i křesťanství. Touto oblastí však vedly nejdůležitější obchodní stezky, což přitahovalo zájem velmocí, takže toto území postupně spadalo pod asyrskou, babylonskou, perskou, řeckou, římskou, sásánovskou, byzantskou a od 7. století pod islámskou nadvládu. Poté oblast ovládali Umajjovci, Abbásovci, křižáci[23] a v roce 1260 byla připojena k mamlúckému sultanátu. Roku 1516 se stala součástí Osmanské říše, již zůstala až do 20. století.[23]

Po neúspěšném protiřímském povstání Bar Kochby v letech 132–135 n. l. a následujícím vyhnání Židů se židovská populace na území dnešního Izraele zmenšila, avšak úplně nikdy nezanikla. Reakcí na povstání byla také změna názvu území: římský císař Hadrianus přejmenoval provincii Judeu na Syria Palaestina podle národa Pelištejců.[24]

[editovat]

Sionismus a britský mandát

Podrobnější informace naleznete v článku Britský mandát Palestina.

Židé žijící mimo Palestinu odedávna usilovali o návrat a tato touha byla vyjádřena v Tanachu[25] a je významným motivem židovských modlitebních knih.[26][27] Persekuce Židů v Evropě, která začala ve 12. století a vyvrcholila jejich vyhnáním ze Španělska v roce 1492,[28] vedla ke stálému proudu uprchlíků, kteří se usazovali ve Svaté zemi. Během 16. století vznikly velké židovské komunity ve „čtyřech svatých městech“ a ve druhé polovině 18. století přesídlila do Svaté země takřka celá chasidská pospolitost.[29]

Theodor Herzl, duchovní otec sionismu a Státu Izrael

První velká vlna moderní imigrace, známá jako první alija, vypukla po protižidovských pogromech ve východní Evropě v roce 1881.[30] V té době již existovala sionistická myšlenka, avšak až Theodor Herzl vytvořil politický sionismus – hnutí, které usilovalo o

založení židovského státu v Palestině. Rovněž díky Herzlovi se tato otázka začala řešit i na mezinárodní diplomatické úrovni.[31] V roce 1896 představil Herzl své vize v knize Der Judenstaat (Židovský stát)[32] a o rok později předsedal prvnímu Světovému sionistickému kongresu v Basileji.[33]

Britský ministr zahraničí Arthur Balfour roku 1917 deklaroval, že „vláda jejího Veličenstva pohlíží příznivě na zřízení národní domoviny židovského lidu v Palestině.“[34] Arabský odpor k židovskému přistěhovalství přerostl v roce 1920 v násilnosti, které vedly ke zformování palestinské židovské ozbrojené organizace Hagana, od níž se později oddělily skupiny Irgun a Lechi.[35]

Britský mandát Palestina (1920)

V roce 1917 byla Palestina obsazena Brity pod velením generála Edmunda Allenbyho,[36] v roce 1919 pak bylo na Pařížské mírové konferenci území Palestiny svěřeno pod britskou správu, a vznikl tak protektorát Britský mandát Palestina, mezi jehož hlavní cíle patřilo provedení Balfourovy deklarace.[6] Obyvatelstvo protektorátu bylo v té době většinou arabské, avšak Jeruzalém byl již převážně židovský.[37]

*Židovská imigrace
pokračovala*

i za třetí aliji (1919–1923) a čtvrté aliji (1924–1929), během kterých přišlo do Palestiny více než 100 tisíc Židů.[38][39] Arabské nepokoje a povstání v Jaffě vedly k tomu, že Britové omezili židovskou imigraci a území pro budoucí židovský stát stanovili pouze na západ od řeky Jordán.[40]

Vzestup nacismu

v Evropě ve 30. letech vedl k páté aliji, přílivu téměř čtvrt milionu Židů,[41] který podnítil arabské násilnosti a povstání, při nichž Arabové zabrali značnou část protektorátu.[42] Proto Spojené království změnilo politiku vůči židovskému přistěhovalectví a v roce 1939 v takzvané Bílé knize zavedlo kvóty pro židovské přistěhovalce.[43] Přes toto omezení však do Palestiny přijížděli uprchlíci v rámci ilegální aliji, tzv. aliji Bet. Ke konci druhé světové války tvořili Židé v Palestině 33 % populace oproti 11 % v roce 1922.[44]

I když palestinství

Židé s britskými přistěhovaleckými kvótami nesouhlasili,[45] připojili se většinou k Davidu Ben Gurionovi, jenž prohlásil: Budeme bojovat s Brity proti Hitlerovi, jako by Bílá kniha neexistovala; a budeme bojovat proti Bílé knize, jako by nebyla žádná válka.[46] Extremisté ze skupin Irgun a Lechi však zahájili teroristický boj proti Britům; členové Lechi útočili po celou válku, Irgun protibritské akce zahájil až roku 1944.[45] V britské armádě bojovalo v nově zformované Židovské brigádě na 26 tisíc Židů z Britského mandátu Palestina,[47] přestože Britové stále zadržovali lodě plné židovských uprchlíků. Několik desítek palestinských Židů jako parašutisté seskočilo hluboko do evropského vnitrozemí, ovládaného Němci, a jako britští vyzvědači navazovali kontakt se zbylými židovskými komunitami.[47] Během války došlo k dalšímu velkému legálnímu i nelegálnímu přistěhovalectví, ale i k další polarizaci Židů a Arabů.[48]

[editovat]

Vyhlášení nezávislosti a první roky

Podrobnější informace naleznete v článcích Deklarace nezávislosti Státu Izrael, První arabsko-izraelská válka a Únos Adolfa Eichmanna.

Plán OSN na rozdělení Palestiny

Po roce 1945 se vyostřil konflikt mezi Spojeným královstvím a Židy, kteří Brity obviňovali z neochoty plnit své závazky a stranění Arabům. Po sérii teroristických útoků na britské síly (např. útoku na hotel King David) se britská vláda v roce 1947 vzdala svého mandátu v Palestině.[49] Nově vytvořená Organizace spojených národů (OSN) přijala 29. listopadu 1947 Plán OSN na rozdělení Palestiny, podle něhož se území mělo rozdělit na arabský a židovský stát[50] a Jeruzalém měl zůstat pod mezinárodní správou OSN jako corpus separatum.[50] Židé plán přijali, přestože 75 % území, které jim bylo přiřknuto, byla poušť, zatímco Liga arabských států a Vysoká arabská komise plán odmítly[51] s odůvodněním, že porušuje „ustanovení Charty OSN, které dává národu právo na určení svého vlastního osudu“.[52]

David Ben Gurion čte Deklaraci

nezávislosti Státu Izrael 14. května 1948 v Tel Avivu

14. května 1948, den před ukončením Britského mandátu Palestina, byla vyhlášena nezávislost Státu Izrael.[53] V době vzniku Izraele žilo na území někdejšího britského mandátu 1,2 miliónu Arabů a 650 tisíc Židů.[54] Druhý den po vyhlášení nezávislosti armády pěti arabských států Izrael

napadly, a rozpoutaly tak První arabsko-izraelskou válku.[55] Po více než roce bojů bylo vyhlášeno příměří a stanoveny dočasné hranice, známé jako Zelená linie.[56] Jordánsko anektovalo území Judeje a Samaří, známé spíše jako Západní břeh Jordánu, a Východní Jeruzalém. Egypt převzal kontrolu nad Pásmem Gazy. 11. května 1949 byl Izrael přijat do OSN. Podle odhadů OSN během této války opustilo zemi na 711 tisíc Arabů, tj. zhruba 80 % dřívější arabské populace[57] a osud těchto uprchlíků dodnes zatěžuje arabsko-izraelské vztahy.

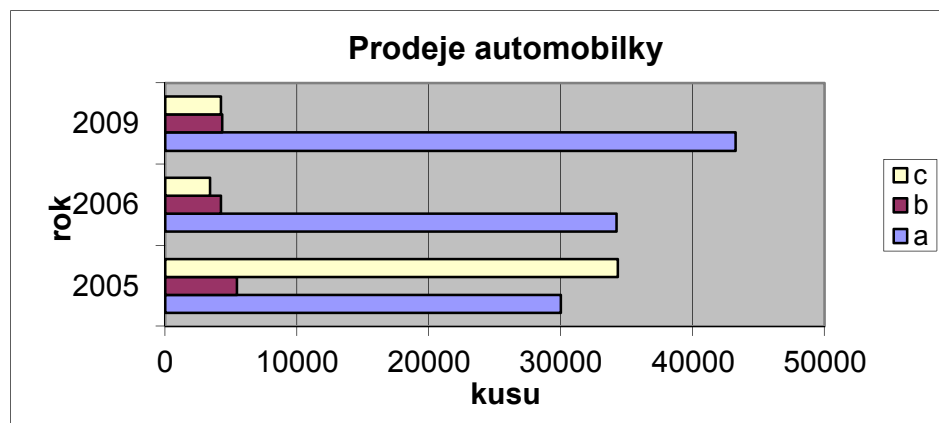
První léta židovského státu byla poznamenána obrovskou imigrační vlnou přeživších holocaustu a Židů, kteří byli vyhnáni z arabských zemí.[58] Během deseti let (1948–1958) vzrostla populace Izraele z 800 tisíc na 2 miliony.[59] Nově příchozí byli většinou nemajetní a byli ubytováni v provizorních uprchlických táborech, známých jako ma'abarot.

V roce 1956 vypukla Suezská krize, způsobená tím, že Egypt znárodnil Suezský průplav a uzavřel Tiranskou úžinu. Izrael se rozhodl spojit s Francií a Spojeným královstvím, zaútočil na Egypt a pokusil se získat zpět přístup k Rudému moři.[60] Dobył sice Sinajský poloostrov, pod diplomatickým tlakem USA a Sovětského svazu se však stáhl výměnou za právo plavit se v Rudém moři a průplavu.[61][62]

Počátkem následující

dekády se Izraeli podařilo v Argentině zajmout Adolfa Eichmanna, tvůrce „konečného řešení“ židovské otázky,[63] a postavit ho v Izraeli před soud. Proces velmi přispěl k tomu, že si veřejnost uvědomila rozměry holocaustu, a dodnes je Eichmann jediným člověkem

V červnu 2008 se za egyptského

Graf 1

Obrázek 1 zprostředkování podařilo dohodnout půlroční příměří mezi Hamásem a Izraelem, které trvalo od 19. června do 19. prosince téhož roku.[96] Během příměří došlo k výraznému snížení

raketových

a minometných útoků proti Izraeli (v průběhu června až září se jednalo o přibližně 25 až 60 střel).[97] V listopadu armáda zasáhla proti tunelu hloubenému mezi Pásmem Gazy a Izraelem, který podle Izraele představoval hrozbu, což způsobilo vzájemnou konfrontaci.[98] Zároveň došlo k prudkému nárůstu střel odpálených na Izrael.[99] Šest dní před vypršením příměří se Izrael vyslovil pro prodloužení příměří,[100] avšak Hamás prodloužení

odmítl.[101]

Dne 18. prosince vypršelo příměří a den na to

Hamás oznámil, že nehodlá jednat o novém.[102] V průběhu prosince byly zintenzivněny raketové útoky na Izrael, na něž bylo reagováno leteckým úderem proti militantním cílům. Dne 25. prosince premiér Olmert v rozhovoru pro arabskou satelitní stanici varoval, že pokračování v útocích na Izrael vyústí ve vojenskou operaci.[103] Útoky však nepřestaly, a proto Izrael 27. prosince zahájil operaci Lité olovo, která ze začátku představovala pouze letecké útoky.[104] To se změnilo 3. ledna 2009, kdy izraelské jednotky vstoupily do Pásmu Gazy a zahájily pozemní ofenzivu.[105] V sobotu 17. ledna vyhlásil Izrael

jednostranné příměří, podmíněné ukončením raketových a minometných útoků a v následujících několika dnech se z Gazy stáhl.[106] Hamás později vyhlásil své vlastní příměří, s vlastními podmínkami, zahrnujícími úplné stažení izraelských vojáků a otevření hraničních přechodů. Přestože raketové útoky na jižní Izrael, ani izraelské odvetné útoky zcela nepřestaly, křehké příměří trvá stále.[107]

[editovat]

Geografie a klima

Hlavní článek: Geografie Izraele

[112]